

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 52 Volume: 10 Issue: 52
Ekim 2017 October 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1881>

FRANSA'NIN DİL POLİTİKALARI VE AVRUPA BİRLİĞİ LANGUAGE POLICIES OF FRANCE AND EUROPEAN UNION

Ayhan GÜNEŞ*

Öz

Dil politikaları günümüzde devletler tarafından önemle üzerinde durulan bir olgudur. Ülkeler kendi sınırları içinde ve sınırları dışında belli dil politikaları uygularlar. Ülkelerin kendi sınırları içinde uyguladıkları dil politikaları genellikle milli bütünlüğünü sağlamaya dönük iken, sınırları dışında uyguladıkları dil politikaları yayılmacı bir tutum sergiler. Bu durum özellikle Fransa gibi geçmişte sömürgecilik politikası izlemiş ülkeler nezdinde gözlemlenebilir bir gerçektir. Fransa, sınırları içerisinde resmi dil Fransızcadan başka birçok dilin konuşucusunun bulunduğu bir ülkedir. Bununla birlikte Fransız devleti ülke içinde ulusal bütünlüğe dayalı bir dil politikası izlemektedir. Fransa, sınırları dışında ise özellikle eski sömürge ülkelerinin bulunduğu Afrika kıtası olmak üzere dünyanın her yerinde yayılmacı bir dil politikası sürdürmektedir. Avrupa Birliği ise çok dillilikten yanadır. Bu çalışmanın amacı Fransa'nın dil politikalarını Avrupa Birliği bağlamında incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Dil Politikaları, Fransa, Fransızca, Avrupa Birliği.

Abstract

Language policies are important facts which governments put excessive emphasis on. Governments carry out certain language policies within and outside of their boundaries. While the policies they implement within their borders are for ensuring national integrity, the policies outside of their borders are for expansionism. This situation is an observable fact considering countries which pursued a colonialist mindset in the past especially like France. France is a country where many languages are spoken apart from its official language, French, within its borders. In addition to this, France adopts language policy based upon national integrity. Outside the borders, France follows expansionist language policy around the world, especially in Africa where old colonies exists. On the other hand, the European Union is based on language diversity. The aim of this study is to discuss language policies of France within the context of European Union.

Keywords: Language Policies, France, French, European Union.

"Dil meseleleri özünde güç meseleleridir"

Noam Chomsky (Schmid, 2001:9)

Giriş

Dil, ülkeler açısından politika oluşturulması gereken olgulardan biridir. Bu gerekliliğin birbirinden farklı diller barındıran ülkeler için bir elzem olduğu söylenebilir. Belçika, Kanada, İsrail gibi ülkeler etkin dil politikaları izlemektedirler.

Dil politikaları üzerine çok sayıda eser bulunmaktadır. Bu eserlerin dil politikalarını farklı coğrafyalar, ülkeler, uluslar, diller açısından incelediği görülmektedir. Bu bağlamda Avrupa'nın ve Avrupa Birliği'nin önemli ülkelerinden biri olan Fransa'nın dil politikalarının üyesi olduğu Avrupa Birliği bağlamında incelenmesinin araştırmacılar için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada çok dilli bir popülasyon barındıran Fransa'nın ülke içinde ve tarihten gelen hegemonik gücü vasıtasıyla sınırları dışında nasıl bir dil politikası yürüttüğü; aynı zamanda bir dil birliği de olan Avrupa Birliği'nin bu politikalar açısından konumunu incelemeye çalışacağız.

1. Dil Politikası Nedir?

Dil politikası kavramı ilk kez İkinci Dünya Savaşı sonrası, toplumların yeniden inşası sürecinde ortaya atılmıştır. Başlarda bu kavram dil planlaması olarak adlandırılmasına karşın, daha sonraları dilbilimciler bu (dil planlaması) süreci(ni) dil politikası olarak adlandırmakta uzlaşmışlardır. Dil politikası "bir ulus devlet içerisinde resmi olarak himaye edilen dilsel kullanım ve biçim kuralları dizisi" olarak tanımlanmaktadır (Spolsky, 2012: 3). Bu bağlamda dil politikaları devletler açısından gözetilmesi ve

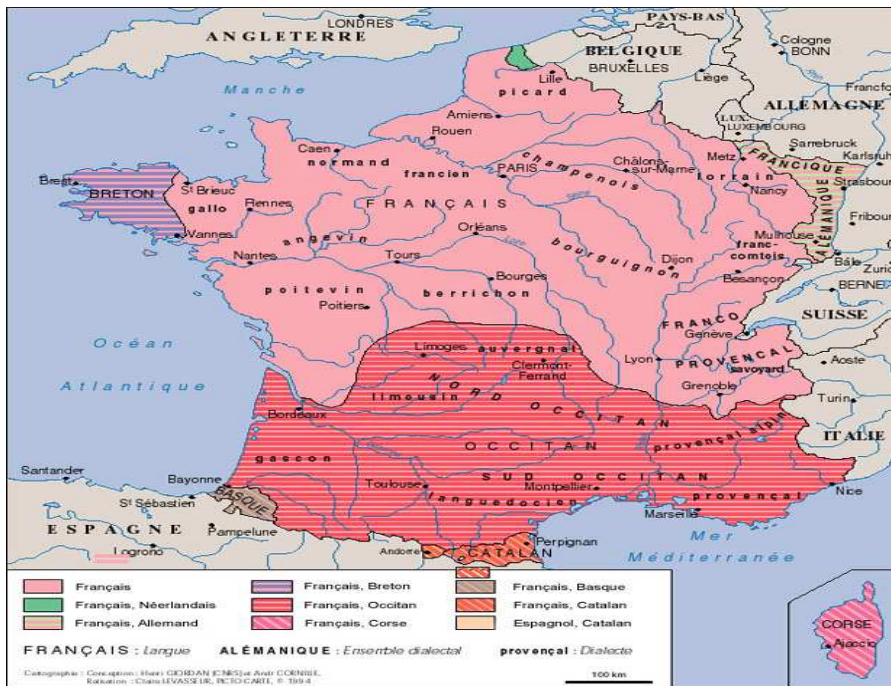
* Arş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, gunes425@hotmail.com

uygulanması gereken unsurlardır. İkinci Dünya savaşı sonrası Fransa ve Almanya bu politikanın ilkelerini benimseyen ilk ülkeler olmuştur. Önceleri söz konusu ülkenin hâkim dili ile ilgili politikalar söz konusu olmuştur; örneğin ulusal dili yeni işlevlerine hizmet edebilmesi için üzerinde değişiklikler yapmak, söz konusu dili ve yazı sistemini standartlaştırmak ve bilim, teknoloji ve ticareti yönetmek için yeni terminoloji geliştirmek gibi, daha sonraları azınlık dilleri de bu politikanın konusu olmaya başlamıştır (Spolsky,2012:4). Görüldüğü gibi önceleri dil politikası kavramı daha dar bir çerçevede ele alınırken, küreselleşme, dolayısıyla bilginin hızla yayılmasıyla daha çok sayıda faktörün etkilediği bir kavram haline gelmiştir. Diğer yandan, dilbilimin diğer pek çok alanlarından farklı olarak dil politikaları ile ilgili çalışmaların genel kuramsal esaslarını belirlemek konusunda bazı zorluklar yaşanabilmektedir (Garibova, 2013: 14). Bu durumun özellikle birbirinden farklı dillerin konuşulduğu ülkeler için geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Bu ülkelere örnek olarak Belçika, İsviçre, ABD, Kanada, İsrail, Çin, Güney Afrika, Papua Yeni Gine verilebilir. Bu ülkelerden biri de Fransa'dır.

2. Fransa'nın Dil Politikaları

Fransa'da resmi dil Fransızca'dır. Bununla birlikte ülke sınırları içinde farklı diller de konuşulmaktadır. Fransa'da konuşulan diller haritasına baktığımızda kuzeyde Fransızca'nın, güneydeki Oksitan bölgesinde Oksitanca'nın, Korsika adasında Korsika dilinin, Batı bölgesinin uç kısmında kalan Bröton bölgesinde Brötonca'nın, kuzeyde Hollanda sınırı bölgesinde Fransızca ve Hollandaca'nın, doğuda Almanya sınırı bölgesinde Fransızca ve Almanca'nın, güney uç bölgesinde Bask dilinin konuşulduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Fransa'nın bulunduğu coğrafya itibariyle kendisine komşu ülkelere dil konusunda etkilendiği söylenebilir.

Harita 1: Fransa'da konuşulan diller¹

Dünyadaki dil ve lehçe istatistiklerini yayınlayan Ethnologue isimli veri tabanının 2009 yılında yayınladığı rapora göre Fransa'nın dil konuşucuları sayısına baktığımızda resmi dil Fransızca'nın ardından Oksitanca, İsviçre Almancası, İtalyanca, Portekizce, Brötonca ve Korsika dilleri gelmektedir. Tablo-1'e baktığımızda Fransa'nın dil politikaları açısından incelenmeye değer olduğu sonucuna varılabilmektedir.

¹ Avrupa ve Akdeniz Dilleri Projesi Resmi İnternet Sayfası, Fransa'da Konuşulan Diller Haritası, http://portal-lem.com/map-carte_des_langues_de_france.html

Tablo-1: Fransa'daki Dil Konuşucusu Sayıları (Silman, 2012:6)

FRANSA	
Dil	Konuşucu Sayısı
Fransızca	53.200.000 (2005) ²
İsviçre Almancası	1.500.000 (1987)
Oksitan dili	1.940.000
İtalyanca	1.000.000 (1977)
Portekizce	750.000
Bröton dili	500.000 (1989)
Korsikaca	341.000 (2001)
Catalan-Valencian-Balear	100,000 (1996)
Hollandaca	80.000
Bask dili	76.200 (1991)
Franco-Provençal	70.000 (1971)
Lüksemburgca	40.000 (2001)
Sinte Romancası	28. 400 (2000)
Calo dili	15.000
Balkan Romancası	10.500
Vlaks Romancası	10.000
Flamanca	10.000
Fransa Toplam Konuşucu	60.991.000

Fransa'da ülkenin kuruluşundan bu yana tek dillilik üzerine kurulu bir dil politikası izlenmektedir. (Silman, 2012: 45). Bu politika ülkedeki dil çeşitliliğine rağmen sürdürülmektedir. 2012 yılı itibariyle Fransa'da 24'den fazla dil konuşulmakta, bununla birlikte anayasa ulusal dil olarak yalnızca Fransızca'yı tanımaktadır. Fransız devriminin ardından ortaya çıkan "her ulusun bir dili olmalı" düşüncesi, "her ulusun yalnızca bir dili olmalı" düşüncesiyle takip edilmiştir (Schiffman, 1996: 105). Bu olgunun reel bir dil çeşitliliğine sahip olduğunu tespit ettiğimiz Fransa'da bir dil politikası halini aldığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda Fransız devleti Fransızca'nın kullanılmasını sürekli teşvik etmekte, her yıl düzenlenen "Fransız Dili Haftası" (*Semaine de la langue française*) vesilesiyle etkinlikler düzenlemektedir. 2017 yılında 18-26 Mart tarihleri arasında düzenlenen Fransız Dili Haftası'nda sadece Fransa ulus devleti sınırları içerisinde tam 275 etkinlik düzenlenmiştir³. Bu da Fransa'nın ulusal dilinin korunmasına ve yayılmasına verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır.

Fransa'daki bu ulusal dil politikalarından etkilenen dört ana grup bulunmaktadır. Bunlar Bröton, Bask, Oksitan toplulukları ve Korsika adasıdır. Bu grupların hepsi farklı diller konuşmakta ve bu dillerle ilgili faaliyetler sürdürmektedirler. Diğer taraftan bütünsel bir dil politikası uygulamaktan imtina eden Fransız hükümeti değişken politika mekanizmaları oluşturarak bölgesel azınlıklarla ilgili bu konudaki karmaşıklığı daha da arttırmaktadır (Silman, 2012: 81).

Bu azınlık topluluklarından Bröton topluluğunun Bröton dilinin öğrenilmesi için kurmayı başardığı "Diwan" (Brötonca: tohum) adı verilen eğitim kurumları ağı Fransız ulusal dil politikasına karşı kazanılan bir zafer olarak değerlendirilmektedir. Fransa'da anaokulu-ilkokul-kolej ve lise düzeyinde olmak üzere toplam 52 "Diwan" okulu bulunmaktadır. 2001 yılına kadar yarı özel olan bu eğitim kurumları bu tarihten sonra Fransız eğitim sistemine dahil edilmiştir⁴.

² Parantez içindeki sayılar Ethnologue'un kullandığı kaynakların yayın yılını göstermektedir.

³ <https://semainelanguefrancaise.culturecommunication.gouv.fr/Programme#/search@46.35687490417982,1.9585646939069647,5.477565743975889>

⁴ Diwan okulları Resmi İnternet Sayfası, Sayısal Bilgiler, <http://www.diwan.bzh//sections.php4?op=viewarticle&artid=25>

Harita 2: Fransa'daki "Diwan" okulları (Brötanya Bölgesi)⁵

Fransa'nın dil politikalarının söz konusu olduğu platformlardan birisi de Uluslararası Fransız Dilini ve Değerlerini Paylaşan Ülkeler Örgütüdür (Organisation Internationale de la Francophonie). Uluslararası Frankofoni Örgütü adıyla da bilinmektedir. 1970 yılında kurulan örgütün 2015 yılı itibariyle 54 üye, 23 gözlemci üye ve 3 ortak üye olmak üzere toplam 80 üyesi bulunmaktadır. Bu örgütün öncelikli emeli dünya genelinde, özellikle diplomatik ve uluslararası alanda Fransız dilinin öğretimi ve kullanımını kolaylaştırmak ve arttırmaktır⁶. Bu bağlamda Afrika kıtasının birçok ülkesinde sömürge dönemlerinin de etkisiyle eğitim dili halen Fransızcadır (Ouedraogo, 2000: 24). Fransızca, bu ülkelerin çoğunda aynı zamanda resmi dil konumundadır. Fransızcanın etkisi öylesine büyüktür ki birçok Afrika ülkesi vatandaşı ulusal kimliğini Fransızca ile özdeşleştirmektedir (Simpson, 2008: 18).

Fransa'nın yayılcı dil politikasını sürdürdüğü bir başka platform da Fransız Kültür Merkezleridir (L'Institut français). Dünya genelinde 96 Fransız Kültür Merkezi bulunmakta olup, bunlar Fransa Dışişleri Bakanlığının himayesi altındadır. Bu merkezler Çin'den İsrail'e kadar çok geniş bir coğrafyaya yayılmışlardır. Türkiye'de de İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere 3 Fransız Kültür Merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerin faaliyetleri arasında en başta Fransızca dil kursları, Fransızca görsel-işitsel ve yazılı kaynakların bulunduğu kütüphane hizmetleri, Fransızca sinema ve tiyatro gösterimleri ve kafe gibi sosyal etkinlikler bulunmaktadır.

Fransızca Avrupa Birliği'nin kurucu dillerinden ve resmi dillerinden biridir. Ayrıca, Avrupa Birliğinin Fransa dışında diğer iki kurucu üyesi olan Belçika ve Lüksemburg'un resmi dilidir. Fransızca 18.yy'dan beri uluslararası anlaşmalarda kullanılan bir diplomasi dili haline gelmiştir (Ennasser, 2010: 65). Avrupa Birliğinin yasama organı olan Avrupa Konseyinin resmi dili Fransızcadır. Fransızca, dünya genelinde resmi veya ana dil düzeyinde 300 milyon kişi tarafından konuşulmaktadır (Jett-Roberts, 2004: 13). Bu da Fransa'nın kendi dilini yayma konusundaki başarısının bir göstergesidir.

3. Fransa Dil Politikası ve Avrupa Birliği

Fransız devriminin etkisiyle milliyetçi bir yapıya bürünen Fransa dil politikası Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde dil çeşitliliğini benimseme konusunda mesafeli bir tutum sergilemiştir. Bununla birlikte dilsel çeşitlilik evrensel bir olgudur, kökü dil yetisinin biyolojik temeline dayanır (Cunningham-Hatoss, 2005: 51). Bu bakımdan Avrupa Birliği'nin dil politikası da çok dilliliği esas almaktadır. Avrupa

⁵ Diwan okulları Resmi İnternet Sayfası, Fransa'daki Diwan Okulları Haritası, <http://www.diwan.bzh//sections.php4?op=viewarticle&artid=5>

⁶ Uluslararası Frankofoni Örgütü Resmi İnternet Sayfası, Frankofoni nedir?, <http://www.francophonie.org/-Qu-est-ce-que-la-Francophonie-.html>.

Birliği ayrıca Avrupa Birliği'nin resmi dili olmayan ancak üye ülkelerde konuşulan bölgesel ve azınlık dillerinin kullanılmasını desteklemekte; Avrupa Birliği'nin dil politikası, dil çeşitliliğine saygı olarak ifade edilmektedir (Orakcı, 2011: 54). Avrupa Birliği'nin dil çeşitliliği konusundaki politikası çıkardığı yayınların bütün Avrupa Birliği dillerine tercüme edilmesi noktasında gözlemlenebilmektedir. Avrupa Birliği anlayışına göre halkın, kendi adlarına yapılanları bilme ve başka insanların dillerini öğrenmeden aktif rol alma hakkı vardır (Gündüz, 2006: 202). Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin çok dillikten sorumlu üyesi Leonard Orban çok dillilik ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

"İnanıyorum ki günümüz Avrupa Birliği'nde çok dillilik kimliğimiz, düşünüş biçimimiz, sosyal becerilerimiz ve başkalarını anlayabilmek ve kabul edebilmek için çok büyük bir önem taşımaktadır. AB Kurumlarının AB vatandaşları ile iletişim kurması ve AB'nin mottosunu canlı tutabilmek adına da önemlidir: Farklılıkta Birlik" (Çil, 2006: X).

Diğer yandan Fransa çok kültürlü fakat tek bir Avrupa yaratma yönündeki değişimlere direnc göstermiştir. Avrupa Bölgesel ve Azınlık Diller Beyannamesi bu bağlamda bölgesel diller problemi ile ilgili tartışmaları alevlendiren temel bir belge olmuştur (Silman, 2012: 53). Bu durum Fransa'da dilsel talepleri dile getiren aktivistlerle devlet arasında gerginliklere yol açmaktadır (Costa-Lambert, 2009 :1). Zira ülkelerin gittikçe birbirine daha bağımlı hale geldiği bir dünyada ulusal dil politikalarının yönetimi söz konusu devletler için daha karmaşık ve çetin bir süreç oluşturmaya başlamıştır (Musinde, 2009: 175).

Öte yandan Avrupa Birliği izlediği çok dilliliğe dayanan dil politikası ile bütünleşme sürecini hızlandırmaktadır. AB, Avrupa içerisindeki azınlık dillerle ilgili projelere finansal kaynak sağlamak ve bu türde projeleri teşvik etmektedir (Çil, 2006: XII). Avrupa Birliği'nin bu anlayışının, Amerika'nın mali ve askeri gücü sayesinde yayılmasını sağladığı İngilizce karşısında diğer dillerin korunması hususunda bir denge unsuru olduğu açıktır.

Sonuç

Bu çalışmada Fransa'nın dil politikaları ulus devlet ve uluslararası coğrafya bağlamında incelenerek Avrupa Birliği bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası önem kazanan dil politikalarının ulus devletlerin üzerinde önemle durduğu bir alan olduğu görülmüştür.

Çok dilli bir popülasyon barındıran Fransa ülke içinde tek dilci bir politika benimsemiş, öte yandan bulunduğu coğrafya itibarıyla kendisine komşu ülkelere dil konusunda etkilenmiştir. Bu durumun bir yansıması olarak Bröton dili ile ilgili yaşanan gelişmelerin Fransız devleti tarafından yürütülen tek dillilik politikasına rağmen bir çeşitlilik oluşturduğu söylenebilir.

Fransa sahip olduğu birçok kurumsal yapı vasıtasıyla sınırları dışında da etkin ve yayılcı bir dil politikası sürdürmektedir. Bu bağlamda Fransa'nın yürüttüğü dil politikalarının geçmişten gelen hegemonik yapısının izlerini taşıdığı ve Fransız Devleti'nin Fransızca'nın dünya genelindeki önemini yitirmemesi ve daha da arttırması için çabaladığı görülmektedir. Bu doğrultuda Fransızca'nın yayılmasını sağlamak amacıyla Uluslararası Frankofoni Örgütü ve Fransız Kültür Merkezleri gibi çok etkin yapılar oluşturulmuştur. Fransızca'nın bu etkisinin sonucu olarak birçok Afrika ülkesi vatandaşı ulusal kimliğini Fransızca ile özdeşleştirmektedir.

Avrupa Birliği'nin izlediği dil politikalarının ise dil çeşitliliğine hizmet etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Fransa'nın ülke içinde izlediği tek dilci dil politikasının dil çeşitliliği esasına dayanan Avrupa Birliği'nin yapısı ile çeliştiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- COSTA, James - LAMBERT, Patricia (2009). "France and Language(s): Old Policies and New Challenges in Education. Towards a Renewed Framework?", *Article de synthèse publié dans le yearbook du CIDREE*. <halshs-00439199>, <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00439199/document>.
- CUNNINGHAM, Denis - HATOSS, Anik (2005). *An International Perspective on Language Policie, Practices and Proficiencies*, Romania: Fédération Internationale des Professeurs de Langues Vivantes.
- ÇİL, Fatma (2006). *Avrupa Birliği'nin Dil Politikası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ENNASSER, Narjes (2010). "Le Français et La Mondialisation, Quel Avenir pour le Français dans un monde dominé par l'anglais?", *Jordan Journal of Modern Languages and Litterature*, Vol. 2, No.1, ss.63-90.
- GARIBOVA, Jale (2013). "Dil Politikası İle İlgili Araştırmalarda Öncelikli Eğilimler", *Tehlikedeki Diller Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, <http://www.dergi.tehlikedekidiller.com/index.php/TDD/article/view/98>.
- GÜNDÜZ, Zuhale Yeşilyurt (2006). "Avrupa Birliği'nin Dil Sorunu", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 5, No.3, ss.199-217.
- JETT, Stephen C. - ROBERTS, Lisa (2004). *Modern World Nations, France*, USA: Chelsea House Publishers.
- MUSINDE, Julien Kilanga (2009). *Langue Française en Francophonie*, Paris: L'Harmattan.

- ORAKCI, Öznur (2011). *Avrupa Birliği, CELV (Yaşayan Diller Avrupa Merkezi)'nin Fransızca Dil Politikası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- OUEDRAOGO, Rakissouligri Mathieu (2000). *Language Planning And Language Policies in Some Selected West African Countries*, International Institute for Capacity Building in Africa.
- SCHIFFMAN, Harold F. (1996). *Linguistic Culture and Language Policy*, Great Britain: Routledge.
- SCHMID, Carol L. (2001). *The Politics of Language: Conflict, Identity, and Cultural Pluralism in Comparative Perspective*, New York: Oxford University Press.
- SIMPSON, Andrew (2008). *Language and National Identity in Africa*, USA: Oxford University Press.
- SİLMAN, Şükriye Gökçe (2012). *Transformation and Persistence of Language Regimes: A Comparative Analysis of Language Politics in France and Turkey*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Koç University The Graduate School of Social Sciences.
- SPOLSKY, Bernard (2012). *The Cambridge Handbook of Language Policy*, Cambridge: Cambridge University Press.

İnternet Kaynakları

- Avrupa ve Akdeniz Dilleri Projesi Resmi İnternet Sayfası, Fransa'da Konuşulan Diller Haritası, http://portal-lem.com/map-carte_des_langues_de_france.html
- Diwan okulları Resmi İnternet Sayfası, <http://www.diwan.bzh/>
- Fransız Dili Haftası Resmi İnternet Sayfası, <https://semainelangufrancaise.culturecommunication.gouv.fr/Programme#/search@46.35687490417982,1.9585646939069647,5.477565743975889>
- Uluslararası Frankofoni Örgütü Resmi İnternet Sayfası, Frankofoni nedir?, <http://www.francophonie.org/-Qu-est-ce-que-la-Francophonie-.html>